

RESPUBLİKA FƏNN
OLİMPİADALARI

Ad _____ Soyad _____

10 COĞRAFIYA

- İmtahan müddəti 180 dəqiqədir.
- Hər səhv cavab öz dəyərinin 1/4 - ni aparır.
- Hər sual 4 bal ilə qiymətləndirilir.
- Nəzarətçilərə cavab kağızları və buraxılış vərəqələri təqdim olunur.
- Sual kitabçasında hər hansı texniki qüsurlar aşkarlandığı və kitabçanın şagirdin məlumatlarına uyğun olmadığı halda (fənn, bölmə, sinif) imtahandan əvvəl mütləq otaq nəzarətçisinə bildirilməlidir.
- Rayon (şəhər) mərhələsinin nəticələrini 09.01.2025-ci il tarixindən etibarən portal.edu.az platformasında şəxsi kabinetinizdən və təhsil aldığınız ümumtəhsil müəssisəsindən öyrənmə bilərsiniz.

Uğurlar!

1. Verilmiş dənizlərə və cədvələ əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Qara
2. Baltik
3. Qırmızı
4. Bering
5. Andaman
6. Sarı

Nö	Dənizlər	Ümumi <i>olmayan</i> xüsusiyyətlər
I	1, 2, 6	Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
II	2, 4, 5	Litosfer təbəqələrinin sərhədində yerləşir.
III	1, 3, 6	Eyni materikin sahillərini yuyur.
IV	4, 5, 6	Yalnız Şərq yarımkürəsində yerləşir.
V	2, 3, 5	Sahillərini yuduğu qitədə musson rejimli çaylar mövcuddur.
VI	1, 2, 3	Qütb gecə və gündüzləri müşahidə edilmir.

- A) III, IV, VI
- B) I, II, VI
- C) II, IV, V
- D) I, II, IV
- E) III, V, VI

2. Avrasiya materikinə sxemdə göstərilən materiklərlə oxşarlığını müəyyən edin.

I Afrika	II Şimali Amerika	III Cənubi Amerika
a. Ən uzun çayının orta və aşağı axarı Şimal və Şərq yarımkürəsində yerləşir. b. Bir hissəsi mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.	a. Ekvatorial iqlim qurşağına rast gəlinir. b. Tropik iqlim qurşağı tam zolaq təşkil edir. c. Qırıq dağlara rast gəlinir.	a. Həm fəaliyyətdə olan, həm də sönmüş vulkanlara rast gəlinir. b. İqlim qurşaqları təkrar olunur. c. Qırmızı-sarı ferralit torpaqlar yayılmışdır.

c. 21 martda Günəş zenitdə olur.

- A) I-a; II-a,b; III-a,c;
- B) I-a,c; II-a,b; III-b,c;
- C) I-b; II-a,c; III-a,c;
- D) I-a,b; II-c; III-b,c;
- E) I-a,b; II-c; III-a,c;

3. Baykal gölünün sxemdə göstərilən göllərlə oxşarlığını müəyyən edin.

I Yuxarı	II Ladoqa	III Titikaka
a. Mülayim iqlim qurşağında yerləşir. b. Böyük yeddilik ölkələri qrupuna daxil olan ölkə ərazisində yerləşir. c. Həm çay mənbəyi, həm də mənsəbidir.	a. Rusiya ərazisində yerləşir. b. Şimal Buzlu okeanın sutoplayıcı hövzəsində yerləşir. c. Aral gölündən şimal-qərbdə yerləşir.	a. Şimal yarımkürəsində yerləşir. b. Sahillərində günorta vaxtı şaquli cisimlərin kölgəsi sıfıra bərabər olmur. c. Dağlıq ərazidə yerləşir.

- A) I-a,c; II-a; III-c;
- B) I-c; II-a,c; III-b;
- C) I-a,b; II-b,c; III-b,c;
- D) I-a,b,c; II-b; III-c;
- E) I-a,c; II-b,c; III-a,b;

4. Doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Naska və Cənubi Amerika litosfer tavalarının sərhədində Qalapaqos adaları yerləşir.
2. Paleozoy erasında Tetis okeanı Xəzər (göl), Aral (göl), Qara və Aralıq dənizlərinə parçalanıb.
3. Xəyali oxu ətrafında ən sürətli fırlanan planet Yupiterdir.
4. İstənilən kartoqrafik proyeksiya ilə tərtib edilmiş xəritədə təhrif mövcuddur.
5. Şelf düzənliklərində qranit qatı mövcud deyil.
6. Fəaliyyətdə olan vulkanlara rast gəlinməyən yeganə materik Avstraliyadır.

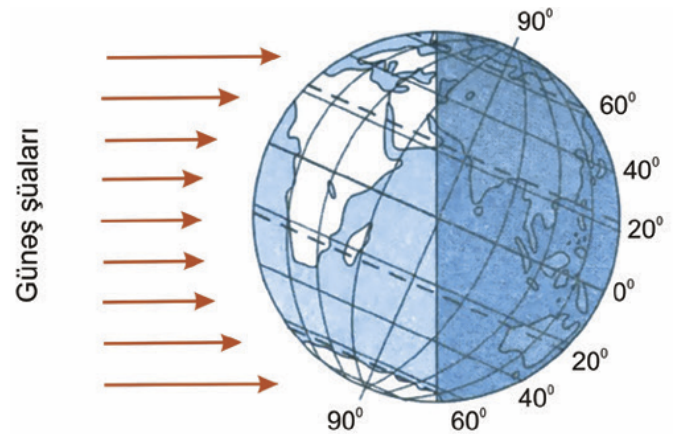
- A) 1, 2, 3
B) 1, 3, 4
C) 4, 5, 6
D) 3, 4, 6
E) 2, 5, 6

5. Cədvələ əsasən uyğun **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Qazaxıstan xırda təpəliyi və Böyük Xinqan dağları eyni dağəmələgəlmə mərhələsində yaranmışdır.	4. Ceyrançöl alçaqdağlığı və Acınohur düzündə IV dövr çöküntülərinə rast gəlinmir.
2. Naxçıvanın dağlıq ərazilərində və Talış dağlarında vulkanik süxurlar yayılmışdır.	5. Drenajlardan istifadə edərək sürüşmənin qarşısını almaq mümkündür.
3. Paleozoy erasının sonunda Ərəbistan litosfer tavasının şimala hərəkət edərək Avrasiya tavası ilə toqquşması nəticəsində kiçik adalar yaranıb.	6. Daşkəsən inzibati rayonunda həm əlvan, həm də qara metallurgiya üçün xammal mövcuddur.

- A) 1, 2, 4
B) 3, 5, 6
C) 1, 2, 5
D) 2, 4, 6
E) 1, 3, 5

6. Yer kürəsinin sxemdəki vəziyyətinə əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Günorta vaxtı 68,5°şimal, 21,5° cənub enliklərində şaquli cisimlərin kölgə uzunluqları bərabərdir.
2. Günorta vaxtı 6° şimal enliyində günəş şüalarının düşmə bucağı Bakı şəhərindəkindən daha böyükdür.
3. Qusar şəhərində gündüzün uzunluğu Saatlı şəhərindəkindən daha çoxdur.
4. Sxemdəki vəziyyətin baş verdiyi tarixdən etibarən Folklend adalarında gündüzün uzunluğu azalmağa başlayır.
5. Ekvator üzərində günorta vaxtı günəş şüalarının minimum düşmə bucağı müşahidə edilir.
6. 66° cənub enliyində qütb gündüzləri müşahidə edilir.

- A) 1, 4, 5
B) 1, 2, 6
C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 5
E) 2, 3, 6

7. Pamir dağlarının cədvəldə verilmiş dağlar ilə oxşar **olmayan** xüsusiyyətlərini müəyyən edin.

I And	II Alp	III Böyük Suayırçı
a. Fəaliyyətdə olan vulkanlara rast gəlinir.	a. Mütləq hündürlüyü 5000 metrdən çoxdur.	a. Paralel istiqamətində uzanmışdır.
b. Alp qırışıqlığında yaranıb.	b. Bir-neçə ölkənin ərazisində yerləşir.	b. Geosinklinalın platformaya çevrilməsinin IV mərhələsindədir.
c. İki materik mənşəli litosfer tavalarının sərhədində yaranıb.	c. Temperaturun ilboyu 0°C-dən aşağı olduğu zirvələr mövcuddur.	c. Bir-neçə ölkənin ərazisində yerləşir.

- A) I-a; II-a,b; III-b,c;
 B) I-a,c; II-a; III-a,b,c;
 C) I-b,c; II-a; III-a,c;
 D) I-a,b,c; II-a; III-a,c;
 E) I-a,c; II-a,c; III-a,b,c;

8. Ərazisi iki qitədə yerləşən A ölkəsinin sahillərini yalnız iki okeanın suları yuyur. A ölkəsinin ərazisinin əksər hissəsi mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.

Mətnə verilmiş A ölkəsi ilə bağlı cədvəldəki **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

1	Ərazisindən axan ən uzun çayın mənsəb forması deltadır.	<i>doğru</i>
2	İEO qrupuna daxil olan yalnız bir ölkə ilə həmsərhəddir.	<i>yanlış</i>
3	Şərq tərəfi litosfer tavalarının aralanma sərhədinə uyğun gəlir.	<i>doğru</i>
4	İki okeanı birləşdirən gəmiçilik kanalından xeyli miqdarda gəlir əldə edir.	<i>yanlış</i>
5	Ərazisində günorta vaxtı şaquli cisimlərin kölgə uzunluqlarının yalnız bir dəfə və iki dəfə sıfıra bərabər olduğu, eyni zamanda heç vaxt sıfıra bərabər olmadığı məntəqələr mövcuddur.	<i>doğru</i>
6	Şimal sahillərində sitrus meyvəçiliyi üçün təbii şərait mövcuddur.	<i>yanlış</i>

- A) 3, 4, 6
 B) 1, 3, 5
 C) 2, 5, 6
 D) 2, 4, 6
 E) 1, 2, 5

9. Doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

- Ekvator xətti ilə kəsişən bütün materiklərdə iqlim qurşaqları təkrarlanır.
- İxtiyari proyeksiya ilə tərtib edilən xəritələrdə bütün təhriflər sıfıra bərabər olur.
- Maqnit meridianı ilə coğrafi meridianlardan yalnız 0°-lik meridian üst-üstə düşür.
- 23 sentyabr tarixində Bakı şəhərində səhər Günəş şərq tərəfdən çıxar, axşam qərb tərəfdə batır.
- Endogen qüvvələrin təsiri ilə yaranan dalğalara yalnız Sakit okeanda rast gəlinir.
- Pont, Tavr və Əndəlüs dağları morfoloji quruluşuna görə qırıxıq dağlar hesab edilir.

- A) 4, 5, 6
 B) 1, 4, 6
 C) 2, 3, 6
 D) 1, 2, 3
 E) 2, 3, 5

10. Cədvələ əsasən uyğunluğu müəyyən edin.
 (“+” aiddir, “–” aid deyil)

Nö	Küləklərə aid olan xüsusiyyətlər	Passat	Qərb	Qütb
1	Dinamik yüksək təzyiqdən alçaq təzyiqə doğru hərəkət edir.	+	+	–
2	Şimal yarımkürəsində sağa, cənubda isə sola meyil edir.	+	–	+
3	Avrasiya materikinə təsir edir.	+	+	–
4	Okean cərəyanlarının yaranmasına səbəb olur.	+	+	+
5	Afrika və Cənubi Amerika materiklərində həm Şimal, həm də Cənub yarımkürəsində müşahidə edilir.	+	–	–
6	İlboyu yalnız donmuş səth üzərində formalaşır.	–	–	+

- A) 1, 4, 5
- B) 1, 2, 5
- C) 2, 3, 6
- D) 1, 3, 6
- E) 2, 4, 5

11. Səbəb-nəticə əlaqələrinin düzgün verildiyi bəndi müəyyən edin.

Nö	Səbəb	Nəticə
1	Yer səthində su sahəsinin artması	Orta illik temperaturun artması
2	Litosfer təbəqələrinin aralanması	Vulkanik adaların yaranması
3	Yer kürəsinin orbit müstəvisinə meyillilik bucağının artması	Tropik və qütb işıqlanma qurşaqlarının sahələrinin artması
4	Sutkalıq temperatur amplitudunun azalması	Fiziki aşınma prosesinin intensivləşməsi
5	Xəritənin miqyasının böyüməsi	Təhrifin azalması
6	Yağıntılarda illik miqdarının azalması	Sürüşmələrin intensivləşməsi

- A) 3, 4, 5
- B) 1, 2, 3
- C) 1, 2, 5
- D) 3, 4, 6
- E) 4, 5, 6

12. A adası keçid iqlim qurşağında yerləşir. Bu ada İEO-nin ərazisidir və bu ölkənin paytaxtı da bu adada yerləşir. Bu adanın sahillərini iki okeanın suları yuyur.

Mətnə bəhs edilən **A** adasının cədvəldəki adalarla bağlı oxşarlığını müəyyən edin.

I Haiti	II Mindanao	III Nyufaundlend
a. İki yarımkürədə yerləşir. b. Çayları iki okean hövzəsinə aiddir. c. Litosfer tavalarının sərhədində yerləşir.	a. Fəaliyyətdə olan vulkanlara rast gəlinir. b. Qütb ulduzu görünür. c. Günəş heç vaxt zenitdə olmur.	a. Ölkəmizdən şimal-qərb istiqamətdə yerləşir. b. Yayda mülayim hava kütləsi hakim olur. c. Aid olduğu ölkənin ən böyük adasıdır.

- A) I-a,b,c; II-a,b; III-a,b;
B) I-a,c; II-a,b; III-a,b;
C) I-c; II-b,c; III-b;
D) I-a,c; II-a,b,c; III-a,b;
E) I-b; II-a,b; III-a,b;

13. Cədvələ əsasən doğru sıraları müəyyən edin.

No	Şərti işarə	Faydalı qazıntının adı	Yatağın adı	İnzibati rayon
1.		Xromit	Göydərə	Goranboy
2.		Qızıl	Vejnəli	Qubadlı
3.		Mis	Qaradağ	Gədəbəy
4.		Dəmir	Hamançay	Daşkəsən
5.		Alunit	Zəylik	Daşkəsən
6.		Molibden	Diaxçay	Ordubad

- A) 3, 4, 5
B) 3, 4, 6
C) 1, 2, 5
D) 1, 3, 4
E) 2, 5, 6

14. Şimal və Qərb yarımkürələrində yerləşən müvafiq dəniz, körfəz və boğazı müəyyən edin.

- İrlandiya, Biskay, Cəbəlüttariq
- Labrador, Kaliforniya, Hudzon
- Barens, Müqəddəs Lavrenti, Devis
- Baffin, Alyaska, Tatar
- Sarqas, Riqa, Qrenlandiya
- Bofort, Meksika, Bering

- A) 2, 4, 6
B) 1, 2, 3
C) 1, 2, 6
D) 1, 3, 5
E) 4, 5, 6

15. Xəritə-sxemdə rəqəmlərlə göstərilən çaylarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 4 rəqəmi ilə göstərilən çay musson rejimlidir.
- 1 rəqəmi ilə göstərilən çay Mekonq çayı ilə eyni dövrdə bolsulu olur.
- 2 rəqəmi ilə göstərilən çayın qida rejimində qar suları üstünlük təşkil edir.
- 3 rəqəmi ilə göstərilən çay ekvatorial iqlim qurşağında yerləşir.
- 4 rəqəmi ilə göstərilən çayın sutoplayıcı hövzəsində İtayı SES-i yerləşir.
- 1 rəqəmi ilə göstərilən çayın məsəb forması estuaridir.

- a, d, c
- a, b, f
- b, d, f
- b, d, e
- a, e, f

16. Təbii zonalar haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.

- Cənub yarımkürəsində yerləşən bütün materiklərin cənub-qərb hissəsində codyarpaqlı meşə və kolluqlar təbii zonasına rast gəlinir.
- Avstraliya materikinə şərqində dəyişkən rütubətli meşələr təbii zonasına rast gəlinir.
- Şimali Amerika materikində dəyişkən rütubətli meşələr və çöl təbii zonaları həmsərhəddir.
- Savanna və seyrək meşələr təbii zonasında rütubətlənmə əmsalı vahiddən kiçikdir.
- Hudzon körfəzinin sahillərində enliyarpaq və qarışıq meşələr təbii zonası üstünlük təşkil edir.
- Şimal yarımkürəsində səhralara yalnız tropik və subtropik iqlim qurşaqlarında rast gəlinir.

- 1, 5, 6
- 1, 3, 5
- 3, 4, 6
- 1, 2, 4
- 2, 3, 4

17. Cədvələ əsasən doğru **olmayan** sıraları müəyyən edin.

No	Ölkə	Paytaxt	İdarəetmə forması
1	Tailand	Banqkok	respublika
2	İran	Tehran	monarxiya
3	Fransa	Paris	respublika
4	Belçika	Brüssel	monarxiya
5	Finlandiya	Helsinki	respublika

- 2, 4
- 1, 5
- 3, 4
- 3, 5
- 1, 2

18. 60°c.e. və 40°ş.u. ilə 60°c.e və 140° q.u. arasındakı ən qısa məsafə 1:30 000 000 miqyaslı xəritədə neçə santimetr olar?

- A) 42,4
- B) 22,2
- C) 33,3
- D) 28,4
- E) 44,4

19. Son illərdə Avropa, Şimali Amerika və Avstraliyada əhalidə doğulanların sayının azalması bir çox amillərlə bağlıdır.

Aşağıdakılardan hansı doğru amillərdən **deyil**?

- A) qadınların ictimai fəallığının artması (ali təhsil almaları, müxtəlif vəzifələrdə çalışmaları və s.)
- B) gecikmiş nikahların üstünlük təşkil etməsi (təhsilin gec başa çatması, gələcək üçün karyera və yüksək maddi təminat istəyi)
- C) yaşlı valideynlərin dövlət himayəsində deyil, övladları ilə yaşamaları
- D) əhalinin maddi və mədəni tələbatlarının artması
- E) uşaqların təhsil və tərbiyəsinə sərf olunan xərclərin artması

20. Doğru fikirləri müəyyən edin.

1. ABŞ, Kanada və Avstraliyada da əhalinin sayı, əsasən, immiqrasiya hesabına artır.
2. İqtisadiyyatın birinci sektoru insanların təbiətdən istifadə etdikləri sahələri əhatə edir.
3. Alüminium, maqnezium və sink yüngül əlvan metallar qrupuna daxildir.
4. Plastik kütlə və spirt üzvi sintez kimyasına aiddir.
5. Tütün məhsulları qida sənayesinə aid deyil.
6. ABŞ-nin əlvan metallurgiya sənayesi İES-in əsas cəmləşdiyi qərb ştatlarındadır.

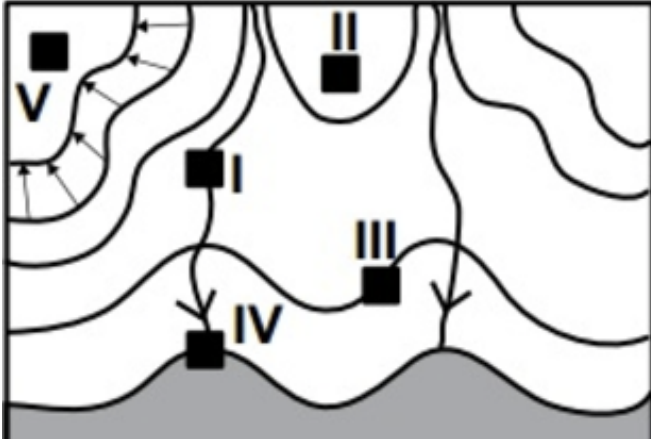
- A) 3, 4, 6
- B) 1, 2, 6
- C) 1, 2, 4
- D) 1, 2, 5
- E) 3, 5, 6

21. Doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Aqroiqlim ehtiyatlarının əsas göstəricisi orta sutkalıq temperaturun +10°C-dən yuxarı olmasıdır.
2. Çəltiyin becərilməsi üçün il ərzində 1900–3300°C aktiv temperaturlar cəmi tələb olunur.
3. Nəqliyyat vasitələri, yaşayış evləri, ev əşyaları, kənd təsərrüfatı inventarları fərdi mülkiyyət hesab edilir.
4. ABŞ-də mövcud olan müəssisələrin 70%-ə qədəri fərdi, 10%-i şərikli, 20%-i isə səhmdar cəmiyyətlərə məxsusdur.
5. Azərbaycan Respublikası ərazisi hüddudlarında torpaq, yerin təki, daxili sular və ərazi suları, bitki və heyvanlar aləmi, hava hövzəsi dövlətin müstəsna mülkiyyətidir.
6. Azərbaycanın hazırkı iqtisadi inkişafı 3-cü mərhələdədir.

- A) 2, 3, 6
- B) 1, 2, 3
- C) 1, 4, 5
- D) 4, 5, 6
- E) 1, 2, 4

22. Horizontal-sxemə əsasən dağarası çökəklikdə yerləşən məntəqəni müəyyən edin.

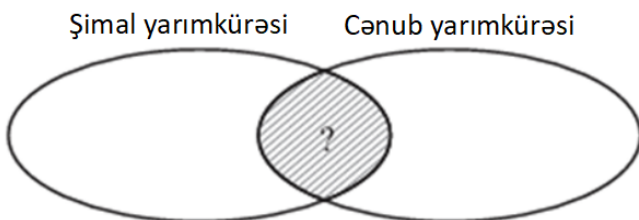
- A) I
- B) III
- C) IV
- D) V
- E) II

23. Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunun xarici ölkə ilə həmsərhəd olan inzibati rayonlarını müəyyən edin.

1. Qusar
2. Quba
3. Xaçmaz
4. Siyəzən
5. Şabran

- A) 2, 4
- B) 2, 3
- C) 3, 5
- D) 1, 3
- E) 1, 2

24. Eyler-Venn diaqramını tamamlayan bəndi müəyyən edin.

1. Okeanların sahəsi qurunun sahəsindən daha böyükdür.

2. Amazon, Konqo və Zambezi çayları yerləşir.
3. Həm konvergent, həm də divergent sərhəddə yerləşən adalar mövcuddur.
4. Okean cərəyanları sağa meyil edir.
5. Qırmızı-qonur torpaqlara rast gəlinir.
6. Soyuq okean cərəyanları yalnız meridian istiqamətində hərəkət edir.

- A) 3, 4, 6
- B) 1, 2, 5
- C) 1, 3, 5
- D) 2, 5, 6
- E) 1, 4, 6

25. Cədvələ əsasən uyğun olan fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
I Mauna-Kea, Elbrus, Etna və Kamerun vulkanların fəaliyyəti nəticəsində yaranan dağlardır.	IV Orta meyillilikləri bərabər olan çayların düşmə kəmiyyətləri müxtəlif ola bilər.
II Faylı dağlar yalnız fəal seysmik zonalarda yerləşir.	V Altay, Sayan və Tyan-Şan dağları qırıxıq dağlar hesab edilir.
III Dyun, mağara və sirk ekzogen mənşəli relyef formalarıdır.	VI Atlas və Appalaç dağları mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.

- A) II, V, VI
- B) I, II, III
- C) IV, V, VI
- D) I, III, VI
- E) I, III, V